

ЧЕРНИШ Ю. П.,аспірант кафедри криміналістики,
детективної та оперативно-розшукової
діяльності

(Національний університет

«Одеська юридична академія»)

УДК 343.98:343.347:069

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.6.50>**ВИДИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ
ЯК ПРЕДМЕТУ КОНТРАБАНДИ**

Статтю присвячено дослідженню видів і класифікації культурних цінностей як предмета контрабанди в контексті криміналістичного забезпечення розслідування відповідних кримінальних правопорушень. Обґрунтовано, що правильне розуміння та систематизація культурних цінностей мають принципове значення для належної кримінально-правової кваліфікації діянь, формування криміналістичної характеристики контрабанди, побудови слідчих версій, вибору тактичних прийомів проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, а також для визначення обсягу та напрямів залучення спеціальних знань.

Проаналізовано основні наукові підходи до класифікації культурних цінностей, виявлено їх переваги та недоліки з позицій практичних потреб досудового розслідування. Акцентовано увагу на міждисциплінарному характері проблематики, зумовленому поєднанням правових, культурологічних та криміналістичних аспектів. Обґрунтовано ключове значення поділу культурних цінностей на рухомі й нерухомі, матеріальні та нематеріальні, а також розкрито специфіку правового статусу культурних об'єктів, які можуть одночасно належати до кількох охоронюваних категорій.

Запропоновано удосконалену багатокритеріальну класифікацію культурних цінностей з урахуванням їх матеріальної форми, історико-культурної значущості, рівня складності ідентифікації, правового режиму легалізації, джерела походження, способу обігу, криміналістичної значущості, механізму злочинного набуття та умов зберігання і транспортування. Доведено, що застосування такої класифікації сприяє підвищенню ефективності виявлення, фіксації та доведення фактів контрабанди культурних цінностей, а також удосконаленню практики їх охорони в умовах сучасних кримінальних загроз.

Ключові слова: культурні цінності, контрабанда, криміналістична класифікація, криміналістика, досудове розслідування.

Chernysh Yu. P. Types and classification of cultural property as the subject of smuggling

The article is devoted to the study of the types and classification of cultural property as the subject of smuggling in the context of forensic support for the investigation of relevant criminal offenses. It is substantiated that a correct understanding and systematic structuring of cultural property are of fundamental importance for the proper criminal law qualification of acts, the formation of a forensic characteristic of smuggling, the construction of investigative versions, the selection of tactical techniques for conducting investigative (search) actions and covert investigative (search) actions, as well as for determining the scope and directions of involving specialized knowledge.

The main scholarly approaches to the classification of cultural property are analyzed, and their advantages and disadvantages are identified from the standpoint of the practical needs of pre-trial investigation. Emphasis is placed on the interdisciplinary nature of the problem, обусловлена the combination of legal, cultural, and forensic aspects. The key importance of dividing cultural property into movable and immovable, tangible and intangible categories is substantiated, and the specifics of the legal status of cultural objects that may simultaneously belong to several protected categories are revealed.

An improved multi-criteria classification of cultural property is proposed, taking into account its material form, historical and cultural significance, the level of complexity of identification, the legal regime of legalization, the source of origin, the mode of circulation, forensic significance, the mechanism of criminal acquisition, and the conditions of storage and transportation. It is proven that the application of such a classification contributes to increasing the effectiveness of detection, documentation, and proof of facts of smuggling of cultural property, as well as to improving the practice of their protection under modern criminal threats.

Key words: *cultural property, smuggling, forensic classification, forensic science, pre-trial investigation.*

Вступ. Розуміння видів та класифікації культурних цінностей як предмета контрабанди є принципово важливим під час розробки положень методики розслідування контрабанди культурних цінностей з огляду на низку взаємопов'язаних криміналістичних, кримінально-правових і процесуальних чинників.

Правильна ідентифікація предмета контрабанди визначає можливість належної кримінально-правової кваліфікації діяння, адже віднесення конкретного предмета до певного виду культурних цінностей безпосередньо впливає на вирішення питання про наявність предмета злочину, визначення спеціального правового режиму його переміщення через державний кордон та застосування відповідних норм кримінального й митного законодавства.

Окрім того, класифікація культурних цінностей має безпосереднє значення для побудови криміналістичної характеристики контрабанди. Різні види культурних цінностей зумовлюють відмінності у способах їх незаконного переміщення, приховування, маскування, використання підроблених документів, а також у колі типових суб'єктів злочинної діяльності. Наприклад, контрабанда археологічних артефактів, ікон, антикварних книг або музейних предметів має різні механізми підготовки та реалізації, що повинно враховуватися при формуванні типових слідчих версій і виборі тактичних прийомів, що застосовуються під час проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій. Особливості зберігання, транспортування, збуту та легалізації різних культурних об'єктів зумовлюють специфіку огляду, обшуку, вилучення, фіксації слідів злочину, а також вибір напрямів документування діяльності організованих злочинних груп, що спеціалізуються на незаконному обігу культурних цінностей.

Також характер предмета контрабанди обумовлює визначення напряму та обсягу залучення спеціальних знань. Чітка класифікація дозволяє своєчасно визначити вид експертного дослідження, сформулювати коректні запитання експерту та забезпечити належну доказову цінність отриманих висновків.

Постановка завдання. Динамічні зміни способів і тенденцій злочинних посягань на об'єкти, що мають художню, історичну, етнографічну, наукову або іншу культурну значущість, що обумовлені як загальносвітовими злочинними тенденціями, так і збройною агресією РФ проти України, актуалізують потребу в подальшому науковому осмисленні видів культурних цінностей та їх класифікації. Тому метою даної наукової статті є визначення видів та розробка класифікації культурних цінностей на шляху забезпечення якісного процесу розслідування їх контрабанди та належної кваліфікації вчинених протиправних діянь.

Результати дослідження. Системне розуміння видів і класифікації культурних цінностей як предмета контрабанди є методологічною основою для формування ефективної методики розслідування відповідних кримінальних правопорушень. Воно забезпечує науково обґрунтований підхід до кваліфікації злочинів, побудови слідчих версій, вибору тактичних і організаційних рішень, залучення спеціальних знань та досягнення кінцевої мети кримінального провадження — повного, всебічного й об'єктивного встановлення обставин контрабанди культурних цінностей.

В.В. Тищенко досить слушно відзначає, що «класифікація може розглядатися одночасно як процес і як результат застосування певного типологічного методу та дозволяє розділити множинність об'єктів та підмножини за певними ознаками. Таким чином класифікація дозволяє більш детально розкрити сутність досліджуваних об'єктів, більш повно і точно виокремити та оцінити їх властивості, зв'язки та відносини, сприяє систематизації знань» [8, с. 28–29].

У науковій сфері вже існують різноманітні підходи до класифікації культурних цінностей. У межах даного дослідження будуть розглянуті саме ті класифікації, які сприятимуть найбільш ефективному вирішенню поставлених завдань.

Однією з ключових проблем у процесі збереження культурної спадщини в Україні є належне віднесення певних об'єктів до категорії культурних цінностей. Застосування чіткої та логічно структурованої класифікації наявних об'єктів дозволяє значно полегшити цей процес та підвищити рівень обґрунтованості прийнятих рішень.

Основною метою класифікації культурних цінностей є підвищення ефективності процедур ввезення, вивезення та тимчасового переміщення таких об'єктів. На думку науковців, система класифікації культурної та історичної спадщини повинна враховувати історичні особливості державотворення, культурні пріоритети, традиції та звичаї, а також спиратися на чітко визначені класифікаційні критерії.

Питання класифікації культурної спадщини на основі уніфікованих стандартів залишається предметом уваги наукової спільноти й досліджується у межах різних наукових дисциплін. Так, О.В. Коваленко у своїй докторській дисертації пропонує класифікувати культурні цінності за формою власності, наявністю обмежень на ввезення, ступенем таких обмежень, видом мистецтва, засобами створення, кількістю вимірів, тарифною вартістю, зоологічними колекціями, рідкісними колекціями флори і фауни, предметами, пов'язаними з історичними подіями, фрагментами пам'ятників, рідкісними монетами, стародруками, творами мистецтва, живопису, графіки та іншими категоріями [4].

Водночас О.М. Герасименко, аналізуючи питання через призму бухгалтерського обліку, пропонує класифікацію культурних цінностей за складом, суб'єктом управління, місцем розташування, унікальністю, строком корисного використання та порядком відображення в обліковій системі [1].

Отже, одним із основоположних підходів до класифікації культурних цінностей є поділ їх на рухомі та нерухомі об'єкти. Саме за цим критерієм здійснюється їх розмежування в окремих міжнародно-правових документах. У контексті дослідження проблематики контрабанди культурних цінностей така класифікація має принципове значення, оскільки предметом незаконного переміщення через державний кордон, як правило, виступають саме рухомі об'єкти культурної спадщини. Саме рухомі культурні цінності (твори мистецтва, антикваріат, археологічні знахідки тощо) становлять найбільший інтерес для осіб, що здійснюють їх нелегальний вивіз або ввіз, що й обумовлює необхідність чіткого правового розмежування для ефективної протидії їх контрабанді.

Це пояснюється тим, що поняття ввезення, вивезення та переміщення може застосовуватись виключно щодо рухомих культурних цінностей. Утім, до цієї категорії можуть належати також фрагменти нерухомих об'єктів культурної спадщини, які внаслідок фізичного відокремлення були переведені у статус рухомих. Інакше кажучи, йдеться про елементи пам'яток, архітектурних ансамблів чи історико-культурних комплексів, які в результаті певних обставин втратили свій первинний статус нерухомості та стали об'єктами, здатними до переміщення [6].

Нерухомі культурні цінності – це об’єкти, які нерозривно пов’язані з довкіллям і не можуть бути відокремлені від нього без втрати своєї цінності. Поділ культурних об’єктів на рухомі та нерухомі має давнє історичне підґрунтя, зокрема, він сформувався ще в рамках римського приватного права і базується передусім на фізичних характеристиках майна. Нерухомі об’єкти незмінно прив’язані до конкретного місця, мають індивідуальні особливості та не підлягають заміні. До таких об’єктів, окрім земельних ділянок, традиційно відносять споруди, будівлі та інші конструкції, які нерозривно пов’язані з землею. У сфері охорони культурної спадщини до нерухомих культурних цінностей належать такі об’єкти, переміщення яких призводить до втрати або істотного зменшення їх археологічної, історичної, мистецької, архітектурної, етнографічної, наукової, естетичної чи художньої цінності [2].

Найбільш вичерпний перелік рухомих культурних цінностей, на нашу думку, представлений у Рекомендації ЮНЕСКО про захист рухомих культурних цінностей, ухваленій 28 листопада 1978 року. У цьому документі рухомі цінності визначаються як усе рухоме майно, що є результатом або проявом людської творчості чи природного розвитку та має археологічну, історичну, художню, наукову або технічну цінність. До цієї категорії належать об’єкти археологічних досліджень і розкопок як на суходолі, так і під водою; предмети старовини, зокрема знаряддя праці, кераміка, написи, монети, печатки, ювелірні вироби; зброя, ритуальні поховання, мумії; окремі фрагменти історичних елементів будівель; антропологічні та етнографічні матеріали; речі історичного значення, що стосуються природничих наук, техніки, військової та соціальної історії, життя національних лідерів, учених, митців, мислителів і ключових подій у житті суспільства. Також до рухомих культурних цінностей відносяться мистецькі твори: картини та малюнки, виконані вручну незалежно від матеріалу чи основи, естампи, плакати, фотографії, оригінальні добірки й конструкції з різних матеріалів, скульптури, предмети прикладного мистецтва зі скла, кераміки, металу, дерева; рукописи, інкунабули, манускрипти, книги, документи та інші публікації, що мають особливу цінність; об’єкти, пов’язані з карбуванням та філателією, як-от медалі, монети, марки; архівні матеріали, включаючи документи, карти, фотографії, кіно- та аудіозаписи, а також машинозчитувані носії; меблі, gobелени, килими, костюми, музичні інструменти та зразки зоологічного, ботанічного й геологічного походження [7].

Одна з поширених класифікацій культурних цінностей передбачає їх поділ на матеріальні та нематеріальні (духовні). До матеріальних відносять ті об’єкти, які мають чітко виражену фізичну форму, підлягають опису за об’єктивними характеристиками та можуть бути ідентифіковані як фізичні носії культурної цінності. Їх існування є незаперечним, на відміну від нематеріальних культурних цінностей, щодо яких довгий час точилися наукові суперечки – зокрема, частина дослідників заперечувала їх самостійне існування. Ситуація принципово змінилася після ухвалення в 2003 році Конвенції ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини, яка стала міжнародною основою для збереження культурної спадщини в її нематеріальних проявах. Україна приєдналася до цього документа у 2008 році. Відповідно до Конвенції, нематеріальна культурна спадщина охоплює традиції, форми вираження, знання, навички, а також пов’язані з ними предмети, інструменти, артефакти та культурні простори, які визнаються носіями культури – громадами, групами або навіть окремими особами – як елементи своєї культурної спадщини. Така спадщина передається з покоління в покоління, адаптується до змін у середовищі, історії та природі, сприяє збереженню ідентичності та адаптованості, а також формує повагу до культурного різноманіття та людської творчості. Водночас Конвенція визначає, що до нематеріальної спадщини не можуть бути віднесені елементи, які суперечать міжнародним документам з прав людини, принципам взаємоповаги між культурами та ідеям сталого розвитку [5]. Серед нематеріальної спадщини, яка вже визнана ЮНЕСКО в межах України, є такі елементи, як петриківський розпис, козацькі пісні Дніпровського регіону, опішнянська мальована кераміка, традиційне ткацтво, а також співоча традиція села Ружа Святошинського району Київської області.

Культурні цінності нерідко мають комплексний правовий статус, поєднуючи в собі ознаки кількох категорій одночасно. Залежно від конкретних характеристик об’єкта, він

може одночасно вважатися об'єктом інтелектуальної власності, валютою, зброєю чи підакцизним товаром, що, у свою чергу, зумовлює застосування до нього додаткових правових режимів під час митного контролю. Така правова багатофункціональність створює додаткові складнощі при ідентифікації культурних цінностей у межах боротьби з їх контрабандою, оскільки кожен з цих статусів передбачає окрему нормативно-правову регламентацію і режим поводження.

Зокрема, згідно зі ст. 420 Цивільного кодексу України, до об'єктів права інтелектуальної власності належать: літературні та художні твори, комп'ютерні програми, бази даних, виконання, фонограми, відеограми, передачі організацій мовлення, наукові відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування напівпровідникових виробів, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин, породи тварин, торговельні марки, географічні зазначення, фірмові найменування та комерційні таємниці [9]. Якщо культурна цінність одночасно є об'єктом інтелектуальної власності, то її незаконне переміщення через кордон може кваліфікуватися не лише як контрабанда культурних цінностей, а й як порушення авторських, суміжних або патентних прав, що підвищує юридичну складність протидії таким діям.

Таким чином, при виявленні спроб контрабандного переміщення культурних цінностей митні органи повинні враховувати всі можливі статуси таких об'єктів, що вимагає залучення фахівців з різних галузей права – інтелектуального, валютного, митного, податкового та кримінального. Це також актуалізує потребу в міжвідомчій координації та створенні спеціалізованих експертних груп для верифікації і правової оцінки об'єктів, які перетинають державний кордон.

Проведений огляд наукових підходів і нормативно-правових положень засвідчує, що сучасна система класифікації культурних цінностей характеризується значною варіативністю та відсутністю уніфікованих критеріїв, придатних для однаково ефективного використання в правозастосовній, науковій та експертній практиці.

Класифікація, запропонована О.В. Коваленко, безумовно, відзначається високим ступенем деталізації, проте її структура є надмірно фрагментованою, що ускладнює її використання у практичній площині, особливо у митних та експертних процедурах. Наявність занадто великої кількості підкатегорій може призводити до дублювання та перехреснення критеріїв, що знижує швидкість і точність ідентифікації об'єктів.

Підхід О.М. Герасименка, побудований через призму бухгалтерського обліку, є цінним для інвентаризації та фінансового управління культурними об'єктами, однак не повною мірою враховує специфіку охорони та переміщення культурних цінностей. Зокрема, акцент на облікових аспектах не завжди корелює з міжнародно-правовими критеріями захисту, а також може бути недостатнім для виявлення ознак контрабанди чи незаконного обігу.

Традиційний поділ культурних цінностей на рухомі та нерухомі, безумовно, має глибоке історичне підґрунтя та зручний у правозастосуванні, проте він не охоплює повною мірою складну природу культурної спадщини. У практичній площині часто виникають проміжні випадки, коли об'єкт поєднує риси обох груп або змінює свій статус унаслідок фізичного відокремлення. Поділ на матеріальні та нематеріальні цінності, закріплений у Конвенції ЮНЕСКО 2003 року, є прогресивним, проте він не завжди синхронізований з митними та кримінально-правовими режимами, що створює правові колізії.

Таким чином, наявні підходи, хоча й мають окремі сильні сторони, часто є або надмірно вузькоспеціалізованими, або, навпаки, занадто загальними, що ускладнює їх комплексне застосування. Відсутність єдиної, чіткої, універсальної та водночас гнучкої класифікації призводить до різночитань, правової невизначеності та зниження ефективності охорони культурної спадщини.

Висновки. З огляду на виявлені недоліки пропонується удосконалена класифікація культурних цінностей, яка синтезує найкращі напрацювання науковців і вимоги міжнародно-правових актів, зберігаючи при цьому зручність застосування у практичній роботі правоохоронних, митних та культурно-експертних органів.

Запропонована класифікація культурних цінностей у контексті розслідування їх контрабанди є узагальненою та науково обґрунтованою позицією, яка поєднує визначення, закріплені у міжнародних та національних нормативно-правових актах, а також напрацювання провідних учених у галузі криміналістики, культурології та права. Її розроблення обумовлене необхідністю врахування специфіки предмета злочинного посягання під час проведення оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій, що безпосередньо впливає на ефективність виявлення, фіксації та доведення фактів незаконного переміщення культурних цінностей через державний кордон України.

З урахуванням предметно-змістовних характеристик та криміналістичного значення культурних цінностей у кримінальному провадженні, їх можна класифікувати за такими основними критеріями:

1. За матеріальною формою:

– речові (матеріальні) цінності: предмети мистецтва (картини, скульптури, графіка, декоративно-ужиткове мистецтво); антикваріат (старовинні меблі, посуд, книги, монети, зброя); релігійні предмети (ікони, фігурки, церковні атрибути, культові книги); архівні та документальні цінності (стародруки, манускрипти, листи, фотографії); природні об'єкти з культурною цінністю (мінерали, скам'янілості, рідкісні рослини).

– інформаційні (нематеріальні) цінності, що мають фізичний носій: аудіовізуальні матеріали (кінокартини, відеозаписи, аудіозаписи на різних носіях); цифрові та електронні носії (файли, бази даних, цифрові копії культурних об'єктів, що зберігаються на жорстких дисках, флешках, серверах).

– колективні або структурні об'єкти: музейні колекції та експозиції (групи експонатів, що мають історичну або мистецьку цінність у сукупності); архітектурні об'єкти та ансамблі (будівлі, пам'ятники, комплекси, які мають художнє або історичне значення); ландшафтні та археологічні об'єкти (археологічні пам'ятки, культурні ландшафти, які зберігають сліди минулого);

– перехідні категорії: об'єкти, що трансформуються або переносяться (книги, картини на полотні, скульптури, які можуть бути перевезені у складі колекцій або тимчасово вилучені з музеїв); змішані форми – предмети, що містять як матеріальну, так і нематеріальну інформацію (наприклад, старовинна музична партитура, яка водночас є історичною цінністю та носієм музикального твору).

2. За історико-культурною цінністю:

– унікальні (єдині у своєму роді, невідновлювані);

– серійні (що мають копії, аналоги, проте зберігають значну культурну вагу).

3. За рівнем складності ідентифікації:

– унікальні культурні цінності, у тому числі як такі, що внесені до різноманітних каталогів та реєстрів, так і не внесені в силу різних причин. Зокрема, окремі картини чи інші твори мистецтва могли тривалий час передаватися у спадок в одній сім'ї без оформлення жодної документації у тому числі й у зв'язку із тим, що власники не розуміли істинної цінності такого предмету. Також окремі культурні цінності могли бути викрадені або загублені у результаті різних історичних подій – війон, революцій, тощо;

– об'єкти масового виробництва, що потребують експертного дослідження їх автентичності та визначення справжньої цінності задля віднесення до категорії культурних цінностей. Це можуть бути монети, що мають нумізматичну колекційну цінність, марки, старовинні амфори, антикварні сервізи, статуетки, тощо;

– культурні цінності з кримінальною історією. Тобто такі, що знаходяться у базах обліку утрачених або викрадених культурних цінностей, як: The Stolen Works of Art database Інтерполу, «Lost Art» Німецького центру культурних втрат, бази інших країн, які співпрацюють з ЮНЕСКО, База даних викрадених культурних цінностей Міністерства внутрішніх справ України, каталоги викрадених і втрачених культурних цінностей Міністерстві культури та стратегічних комунікацій України (Каталог культурних цінностей, викрадених з музеїв та культових споруд (1984–1998 pp.), Каталог викрадених культурних цінностей,

викрадених з державних музеїв, заповідників, установ та приватних колекцій (1999–2009), Catalogue of cultural property stolen from Ukrainian state museums, reserves, institutions, collections (1999–2009)) [3];

– замасковані культурні цінності, зокрема під сучасні предмети індивідуального або масового виробництва, реставровані або роз'єднані антикварні комплекти шляхом їх дроблення (коли окремі елементи сервізу транспортуються окремо);

4. За специфікою правового режиму легалізації:

– культурні цінності, які включені до Музейного фонду України та не підлягають вивезенню за кордон;

– культурні цінності, які включені до Музейного фонду України та потребують отримання спеціального свідоцтва на право тимчасового вивезення за кордон;

– культурні цінності, які підпадають під охоронні категорії згідно з міжнародними договорами;

– культурні цінності, які перебували у незаконному обігу на чорному ринку старовини та витворів мистецтва тривалий час, проте жодного разу не проходили експертизу культурних цінностей;

– нововиявлені культурні цінності, які не проходили належну експертизу (експертизу культурних цінностей), у тому числі здобуті чорними археологами.

5. За джерелом походження:

– археологічні знахідки;

– музейні експонати;

– приватні колекції;

– предмети релігійного культу;

– твори сучасного мистецтва.

6. За способом обігу:

– законні культурні цінності, тобто такі, що потрапили до особи легальним способом шляхом придбання, у тому числі й через аукціон, отримані у спадок, подаровані чи передані у якості повернення боргу, тощо;

– нелегальні культурні цінності, тобто такі, що здобуті злочинним шляхом у наслідок викрадення, незаконного ввезення на територію України третіми особами та подальшого продажу чи перепродажу, отримані шахрайським шляхом, підроблені, тощо.

7. За ступенем криміналістичної значущості:

– об'єкти, що є безпосереднім предметом контрабанди;

– об'єкти, які можуть виступати засобами чи знаряддям кримінального правопорушення (наприклад, культурні цінності, використані для приховання наркотичних речовин чи зброї);

– об'єкти, що виступають як додаткові джерела доказової інформації.

8. За особливостям механізму злочинного набуття:

– культурні цінності, здобуті у результаті вчинення насильницьких або корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень;

– культурні цінності, контрабандним шляхом завезені на територію України;

– культурні цінності, здобуті у результаті вчинення корисливих кримінальних правопорушень, зокрема крадіжок із музеїв, архівів, приватних колекцій, релігійних установ, шляхом вчинення шахрайських дій, тощо;

– культурні цінності, незаконним шляхом здобуті на територіях ведення активних бойових дій або на тимчасово окупованих територіях України;

– підробні (фальсифіковані) культурні цінності.

9. За характером умов зберігання та транспортування:

– культурні цінності, які потребують створення особливих умов зберігання та транспортування (температура, вологість, убезпечення від руйнування через крихкість об'єктів);

– культурні цінності, які не потребують створення особливих умов зберігання та транспортування.

10. За розміром та наявністю можливості фрагментування (розбирання) культурних цінностей:

- габаритні культурні цінності, які не піддаються фрагментуванню (розбиранню) без заподіяння шкоди таким об'єктам;
- габаритні культурні цінності у вигляді гарнітурів чи наборів, які можуть транспортуватися окремо;
- середньогабаритні культурні цінності;
- дрібні культурні цінності, які легко розміщуються у різноманітних тайниках чи серед особистих речей злочинця, інших сучасних подібних речей, що не відносяться до культурних цінностей [10, с. 735–737].

Таке структуроване бачення дозволяє не лише систематизувати різноманіття культурних цінностей, але й врахувати особливості їх криміналістичної ідентифікації, встановлення ознак належності до охоронюваних категорій та правового режиму збереження. Запропонована класифікація є удосконаленою версією наявних визначень, оскільки інтегрує правові, культурологічні та криміналістичні аспекти, а також адаптована для практичного використання в умовах розслідування контрабанди культурних цінностей, де важливим є оперативне встановлення їх статусу, походження та доказового значення.

Список використаних джерел:

1. Герасименко О. М. Дослідження сутності активів спадщини як категорії термінологічного апарату бухгалтерського обліку. *Технологический аудит и резервы производства*. 2016. № 6 (4). С. 4–9.
2. Зверховська В. Ф. Види культурних цінностей за цивільним законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2015. 212 с. С. 193.
3. Інформація про дії у разі виявлення викрадених або втрачених культурних цінностей. *Міністерство культури та стратегічних комунікацій України: офіційний вебсайт*. URL: <https://mcs.gov.ua/kulturna-spadshchyna/vykradeni-ta-vtracheni-kulturni-tsinnosti/>
4. Коваленко О.В. Облік та контроль культурних цінностей в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09; Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ, 2015. 20 с.
5. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини : міжнар. док. від 17 жовтня 2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_d69
6. Кот С. І. «Культурні цінності»: поняття і термін у контексті повернення та реституції предметів культури. *Праці Центру пам'яткознавства*. 2011. Вип. 20. С. 21–22.
7. Рекомендації про охорону рухомих культурних цінностей : міжнар. док. від 28 листопада 1978 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_727.
8. Тіщенко В.В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів: монографія. Одеса: Фенікс, 2007. 260 с.
9. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>.
10. Черниш Ю.П. Класифікація культурних цінностей: криміналістичний аспект. *Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час : у 2 т. : матеріали Між-нар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.)* / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Фенікс, 2025. Т. 1. С. 735–737.

